

НАУКОВИЙ
ВІСНИК
ЧЕРНІВЕЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Рік заснування 1996

Випуск 602-603

Філософія

**Збірник
наукових праць**

Чернівці
Чернівецький національний університет
2012

Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наук. праць. Випуск 602-603.
Філософія. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2012. – 267 с.

*Naukoviy Visnyk Chernivetskoho Universitetu: Zbirnyk Nauk. Prats. Vypusk 602-603.
Filosofia. – Chernivtsi: Chernivtsi National University, 2012. – 267 s.*

Досліджується проблематика, пов'язана з гуманітарними вимірами філософії наукового знання науковими парадигмами сучасної гуманітаристики, історико-теологічними та релігієзнавчими аналізами історією філософської думки України та світу, різноманітними аспектами етики, естетики, філософії культури та освіти.

Для викладачів, аспірантів і студентів, усіх небайдужих до сучасної світоглядно-метафізичної та гуманітарно-методологічної думки.

Scientific bulletin investigates issues related to the humanitarian dimension of philosophy of scientific knowledge, scientific paradigms of modern humanities, historical and theological and religious analysis, history of philosophical thought in Ukraine and the world, various aspects of ethics, aesthetics, philosophy, culture and education.

For the scientists and teachers, postgraduated students, high scholars, everyone, who is interested in the religious, metaphysical and humanitarian methodological reflection.

Редколегія випуску:

Марчук М.Г. – доктор філософських наук, професор (головний редактор).
Балух В.О. – доктор історичних наук, професор (заст. головного редактора).
Чорний І.П. – кандидат філософських наук, доцент (відповідальний секретар).
Вовк С.М. – доктор філософських наук, професор.
Гасяк О.С. – кандидат філософських наук, доцент.
Докаш В.І. – доктор філософських наук, професор.
Кисельов М.М. – доктор філософських наук, професор.
Козьмук Я.Р. – кандидат філософських наук, доцент.
Починок Б.В. – кандидат філософських наук, доцент.
Сидоренко М.М. – доктор філософських наук, професор.
Филипович Л.О. – доктор філософських наук, професор.
Чуйко В.Л. – доктор філософських наук, професор.

Рекомендовано до друку вченою радою
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Збірник входить до переліку фахових видань ВАК України

Свідоцтво Міністерства юстиції України
про державну реєстрацію засобу масової інформації
Серія КВ № 15876-4348Р від 28.10.2009 р.

Загальнодержавне видання

Адреса редколегії випуску “Філософія”:
кафедра філософії, філософсько-теологічний факультет,
національний університет, вул. Коцюбинського, 2,
м. Чернівці, Україна, 58012.
Тел.: (0372) 58-48-78. E-mail: animus@ukr.net

наукового знання у філософії Дж.Локка	167
Брилинська Б. Роль межі кризь призму філософсько-антропологічних поглядів Блеза Паскаля та мислителів романтизму	172
Дутковський І. Творчість і традиція в епістемології Карла Поппера	178
Козуб О. Ретроспективний аналіз історії розвитку принципу космополітизму	184
Пагут О. До питання про статус жіночності та жінки в контексті духовних пошуків західноєвропейської інтелігенції кінця ХІХ –ХХ ст.	190

ЕТИКА, ЕСТЕТИКА, ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ ТА ОСВІТИ

Подольян Г. Соціокультурні зміни західноєвропейських суспільств кінця ХІХ – початку ХХ ст. у контексті формування передумов соціальної етики	197
Михайлюк С. Відповідальність як моральний вимір людського буття за доби екологічної кризи	203
Мирутенко Л. Етика наукового пізнання і феномен етосу науки	208
Мудра С. Ціннісні параметри художньої та наукової творчості	213
Ірдиненко К. Постмодернізм Ж-Ф.Ліотара в контексті становлення французької естетики	219
Іванова К. Культурфілософські інтерпретації культурних змін	223
Даренська В. Предметна семантика української традиційної культури: екзистенційні аспекти	228
Цинтила О. Консьюмеризм як ознака сучасної культури культури і втрати людської індивідуальності	234
Здоровенко В. Трансформаційні процеси в сучасній освіті	241
Бачко Н., Возняк В. Спілкування як породжувальна основа освітнього процесу	251
Фатхутдінова О. Гуманітаризація правової освіти: філософські аспекти	256

РЕЦЕНЗІЇ

Шуба О. Віртуалізація політики і релігії в США та Росії	26
--	----

ПОСТМОДЕРНІЗМ Ж.-Ф.ЛІОТАРА В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ ЕСТЕТИКИ

Досліджується постмодерністська філософія Ж.-Ф.Ліотара в контексті становлення французької естетики. З 80-х рр. ХХ ст. постмодернізм є впливовим соціокультурним напрямом західної цивілізації, що охоплює практично всі сфери гуманітарного знання. Поставши як рефлексія на нові явища у сфері модерністського мистецтва, постмодернізм поступово перетворився на специфічну філософію культурної свідомості сучасності, теоретичним фундаментом якої стали концепції постструктуралізму. Найбільш значний внесок у розвиток теорії постмодернізму вніс французький філософ Жан-Франсуа Ліотар, міжнародне визнання якому принесла його робота «*Le condition postmodern*». *Ключові слова*: постмодернізм, французька естетика ХХ століття, модерн, естетичні трансформації, естетика авангарду.

Актуальність аналізу зазначеної теми зумовлена тим, що в умовах становлення й розвитку сучасної оригінальної школи української естетики особливого значення набуває засвоєння здобутків європейської філософії та естетики ХХ століття. Зокрема, в цей процес логічно вписується інтерес українських фахівців до традицій французької естетики. Аналіз основних тенденцій французької естетики ХХ століття дає можливість органічно об'єднати історико-естетичний матеріал з новими теоретичними пошуками української та світової науки, ввести у широкий науковий простір джерела сучасної естетичної думки. Постмодернізм як специфічне соціокультурне явище, яке значною мірою визначає загальний стан у сфері духовності останньої чверті ХХ – початку ХХІ ст., приніс із собою новий спосіб світовідчуження та світобачення.

"Особливу значущість, – відзначає у своєму дослідженні Т.Гуменюк, – тема постмодернізму набуває у вітчизняній науці, адже вона засвідчує зміни філософсько-естетичної парадигми духовного розвитку, актуалізує трансцендентні параметри культурного мислення, проявляє нові форми національного й індивідуального духовно-творчого буття. Йдеться не про те, щоб вигадати якийсь особливий "український постмодернізм", а про те, що естетика як дисципліна повинна бути навантажена специфічним українським матеріалом, починаючи від особливостей стану вітчизняної теорії до особливостей інтеграції України в світову спільноту, узгоджену з українською ментальністю" [2, с.3].

Як відомо, саме мистецька практика ХХ століття стала основою для осмислення нового специфічного стану культурного буття людей сучасної цивілізації, що згодом набула назви Постмодерну. Це закономірно, оскільки саме мистецтво завжди було й залишається найбільш чутливим до зрушень у культурі та змісті, у формах історичного буття людства, відображаючи ці зрушення в узагальненій художній формі. В умовах постмодерну виник особливий тип художньої творчості, де проблема соціальної мотивації є глибоко трансформованою, виявом чого стає феномен масового мистецтва для інтелектуалів, сприйняття якого припускає знання особливих комунікаційних кодів. Цей тип мистецтва застосовує прийоми інтертекстуального письма, цитації, пастишів, колажів, які розраховані на високий інтелектуальний рівень читача, слухача, глядача. Практика постмодерністської творчості показала, що художники тяжіють до контрастного поєднання елементів різних естетичних систем минулого із сьогоденням, до використання традиційно несумісних матеріалів, фарб, звуків заради створення нової художньої цілісності – все це зумовлено інтенціями сучасної культури до інтеграції, до створення єдності зі збереженням множинності.

Відомий сучасний письменник і вчений *Умберто Еко*, який брав активну участь у дискусіях про постмодернізм, іронічно відзначав, що у багатьох авторів з'явилася схильність знаходити попередників постмодернізму в усій попередній історії; таким не сьогодні-завтра оголосять Гомера. Але й сам У.Еко вважає, що розмежування, аналогічне боротьбі «модерну – постмодерну», можна виявити в будь-якій перехідній епосі людської культури. Звертаючись до

матеріалу з історії сучасної літератури, У.Еко доходить висновку, що постмодернізм має на меті руйнування звичних для попередньої культури поділів і дихотомій – реалізму та ірреалізму, формалізму й змістовності, "чистого", елітарного й масового мистецтва тощо [див.: 1, с.41].

Постмодернізм істотно вплинув на процеси, які відбуваються у різних сферах духовного виробництва. Постмодерністські настанови характерні для творчості багатьох сучасних філософів (Ж.Дерріда, Ж.-Ф.Ліотар), істориків (М.Фуко, Л.Уайт), учених (Т.Кун, П.Фейєрбенд), теоретиків літератури (Р.Барт, Ю.Крістева, І.Льїн), психоаналітиків (Ж.Лакан, Ж.Дельоз, Н.Браун), політологів (Г.Маркузе, Ж.Бодрійяр, І.Габермас), письменників (Х.-Л.Борхес, В.Набоков, Р.Маркес, Х.Кортасар, Дж.Барт) і ін. Проблеми сучасності постають в українській естетичній теорії в роботах Е.Бистрицького, В.Лічковаха, Т.Гуменюк, Т.Гундорової, М.Савельєвої, О.Соболь та ін. Значний внесок в осмислення проблем постмодернізму внесли російські дослідники Ю.Бессонова, Л.Карасьов, Н.Маньковська.

Жан-Франсуа Ліотар (нар. 1924) – французький філософ, який з 1959 р. викладав філософію в університетах Парижу (Сорбона, Нантер), а з 1972 р. до 1987 р. був професором університету Сен-Дені, а також запрошеним професором у різних університетах США та Канади, співзасновником (разом з Ж.Дерріда) Міжнародного філософського коледжу. В юності він перебував під сильним впливом марксизму та психоаналізу, а на початку 60-х був членом ліворадикальної групи "Соціалізм або варварство". Міжнародну популярність принесла Ліотару книга "Стан постмодерну" (1979), в якій він першим заговорив про "постмодернізм" у філософії.

Статус і роль своєрідної "великої теорії" Постмодерну в наш час утримує за собою саме концепція Ж.-Ф.Ліотара, що тлумачить його як тип культури, в якому відсутня довіра до "метаоповідей" (meta-recits), тобто до загальноновизнаних "першотекстів", які б містили в собі "першосмисли", які остаточно, принципово пояснюють як світ у цілому, так і його окремі явища. Натомість, за Ж.-Ф.Ліотаром, для Постмодерну є визначальною конкуренція і боротьба (différend) різних способів світосприйняття, причому вони являють собою лише різні "мовні ігри", тяжіють до контрастного поєднання елементів різних естетичних систем минулого і сьогодення. Щоправда, роль "метаоповідей" тут бере на себе технократичний дискурс глобальної економічної системи з її суто споживацькими цінностями, але він у принципі не може охоплювати всіх вимірів людського буття, насамперед культурних. Як доповнюючі концепцію Ж.-Ф.Ліотара, можуть розглядатися концепції "мозаїчної культури" А.Моля, "реконструкції" і "децентрування" смислів Ж.Дерріда, "шизоаналізу" Ж.Дельоза і Ф.Гваттарі, "симулякрів" Ж.Бодрійяра, "незавершеного Модерну" Ю.Габермаса.

У своїй творчості Ліотар розкриває тему художньої реальності в найрізноманітніших аспектах, кажучи про бажання – в контексті психоаналізу, лінії – в контексті мистецтва тощо. Гарний приклад критики Ліотара – це структуралістський підхід Лакана, який стверджував, що несвідомий розум має структуру мови, яка розуміється як система знаків, що їх смисл повністю визначається їх роллю в системі. Несвідоме повністю є мовною системою. На протизагу Лакану, Ліотар стверджує автономію і первинність бажання як немовної системи. Відтак, зрозумівши, що бажання це не тільки відсутність або межа несвідомого як символічної системи, а динамічний процес, Ліотар порівнює випадки бажання з безпосереднім сприйняттям досвіду. Хоча сприйманий об'єкт не "просто даний" розуму в неформленому досвіді мовними категоріями, з цього не випливає, що зміст досвіду вичерпується мовою.

Як сприйняття наповнює об'єкт внутрішнім змістом, що не може бути зведений до мовної структури свідомості, так само і бажання може бути наповнене об'єктом, що не зводиться до мовної структури несвідомого. Тож бажання веде нас за межі чистого структуралістського поняття несвідомого.

Ліотар висуває аналогічний погляд в естетичному контексті через відмінність між буквою та лінією. Паралельно, але фундаментальніше, Ліотар міркує про дискурс і фігуру. Дискурс є системою концептуальних структур, за допомогою якої ми представляємо світ. Це, відповідно, сфера смислу і раціональності того, що може бути явно сформульоване у мові й, отже, в перекладі з однієї мови на іншу. Малюнок у контрасті є тим, що залишає асиміляцію, – те, що можна представити, або сформулювати у нашій мові. Відповідно, під "листом" він має на увазі мовний знак у розумінні Соссюра: елемент у системі, яка має значення тільки через свою відмінність від інших елементів у міркуванні, те, що визначає межі смислу та раціональності. Це, наприклад, те, що залишається від вірша після того, як ми повністю перефразували його

у прозі. Відтак, можна було б сказати, що справжня поезія поза віршем, або що особливі відчуття перебувають за межами досвіду. Малюнок краще розглядати як істотне зворотне дискурсу, за яким дискурс завжди можна визначити з чимось, що не можна засвоїти.

Упродовж багатьох років, перш ніж були написані основні філософські праці, Ліотар був політичним інтелектуальним ініціатором протестів у Нантері незадовго до травня 1968 року, а також членом групи активістів соціалізму, де він спеціалізувався на алжирській проблемі. Відповідно, не дивує, що його робота вплинула на соціально-політичну думку або навіть, як стверджував Джеффри Беннінгтон, що його думка виключно політична. Так, наприклад, Ліотар стверджує, що психологічне бажання та політична влада повинні розглядатись як необхідні колеги. Бажання є саме тим, що влада обмежує, воно бореться проти влади. Це мало смисл, отже, для Ліотара розвивати "лібідінальну політику" - теоретичну й практичну основу для фундаментальних цінностей і розквіту безлічі різноманітних бажань. Це він зробив у своїй книзі "Economie libidinale" (1974). Ліотар, як і Фуко, побачив, що знання і влада, фактично, пов'язані, та стверджував, що тоталізовані теорії (наприклад, марксизм) є джерелами тоталітарних соціальних структур, які знищують безліч бажань [див.: 5, с.66].

Ліотар приділяє особливу увагу тому, що він бачить як неминучий конфлікт між справедливістю та істиною. Ми постійно гадаємо, що конкретні ситуації та дії несправедливі. Але ми також схильні вважати, що ці рішення самі потребують особливих розпоряджень, які повинні бути виправдані в істині загальних теоретичних описів. Учений, навпаки, стверджує, що це звернення до загальної істини є екземпляром несправедливості. Загальний опис представляє загальну картину суспільства, що виключає всі альтернативні думки як помилкові та відкидає як неприйняття бажання, заснованого на цих поглядах. Але, за словами Ліотара, таке виключення не відповідає фундаментальній вартості підтримки безлічі бажань.

Попри важливість цієї ранньої роботи, зупинимося на пізнішій роботі Ліотара "Le differend" (1983), яка забезпечує найбільш явний і всебічний виклад його філософії відмінності. Стиль Ліотара частково нагадує аналітичну філософію. Позиції Ліотара розвиваються довкола мовного поняття фрази. "Le differend" починається з опису ситуації, в якій неможливо довести існування газових камер у нацистській Німеччині. Суперечка в суді вимагає, щоб будь-який доказ був поза очима свідка, який помер у газовій камері (йому не може дати свідчення). В такій ситуації можна вважати випадок суперечливим відповідно до встановленого порядку, узгодженого протоколом, але, за природою своєї претензії, вона не може бути встановлена за допомогою цих процедур. Вона не просто не є доказом претензії, але враховуючи стандарти доказів, не може бути доказом. У термінології Ліотара, така ситуація differend (яка, в звичайній французькій, означає просто "конфлікт"). Differends привертають образи (правопорушення), тобто збитки супроводжуються втратою засобів, щоб довести збиток. Або, як Ліотар також відзначає: "Я хотів би навести випадок, коли позивач позбавлений можливості суперечити і стає з цієї причини жертвою" [4, с.67]. Відмінності Ліотара найчастіше етичні або політичні, але вони можуть також відчуватися і в інших контекстах, наприклад, у науці.

Проте, як ми побачимо згодом, є смисл, у якому всі відмінності Ліотара мають політичний характер. Ліотар підкреслює також, що розміри відмінностей завжди отримуватимуть для "ідеї" в кантівському розумінні понять такої масштабності або абсолютності, що немає ніяких процедур для встановлення реальності їх референтів. Фундаментальна структура відмінності може бути визначена лінгвістично, через те, що Ліотар називає "фразою". Фраза – це одиниця лінгвістичного значення. Фраза представляє чотири елементи, або, в термінології Ліотара, "випадки": адресант (той, хто говорить), адресат (той кому говорять), смисл висловленої претензії та передбачуване рішення. Нездатність жертви можна зрозуміти у термінах елементів фрази: вони не можуть показати, що референт або той, хто вимагає, існує, тому що відповідні процедури не дозволяють адресантові (потерпілому) говорити; або вони не вимагають адресата слухати, або вони вважають докази безглуздими. "Процедури" і "вимоги" керівної фрази і їх елементи виражені в двох видах фундаментальних лінгвістичних правил. Одним із них є фраза, режим, набір правил, які "є" фраза, в значенні визначення мовної функції. Фрази, які забезпечують описи, накази, питання. Врахування кількості фраз, у цілому від різних схем і правил, стає актуальним. Вони визначають жанр дискурсу і правила для поєднання фраз, тобто для переходу від одного вислову фрази до іншого. Жанр відрізняється метою, який лежить в основі його поєднання фраз. Як приклади

завдань, Ліотар називає спонукання: "знати, вчити, бути справедливим, щоб спокусити, щоб виправдати, щоб оцінити, збудити емоції" тощо. Утім, спостереження за відмінністю виникає тоді, коли правила режиму і жанру виключають певних людей з обговорення [див.: 3, с.74].

Ліотар, фактично, виокремлює дві концептуально різні форми відмінності. У першій, жертвам (тим, хто не може визнати себе) просто не вистачає мови, якою це зробити. І є також фрази, чи окремі їх складники, які неможливо доступно сформулювати (наприклад, біль або образа, яку вони відчують). У такому разі, жертви несправедливості помилково припускають, що жертви володіють повідомленням, що вони можуть спілкуватися з суддями. Відмінність у такому випадку – це нестійкий стан мови. Ліотар відзначає, що в таких випадках ми зазвичай говоримо про "відчуття", яке не може бути висловлене. Така ситуація вимагає зусиль, щоб "знайти нові правила формування і компоновки фраз, які в змозі виразити відмінність відчуття".

За словами Ліотара, "те, що поставлене на карту в літературі, у філософії, політиці, можливо, є свідченням відмінності, знаходячи ідіоми для них". Але Ліотар також говорить про відмінність, яка виникла між двома вже встановленими засобами вираження. Це другий випадок, коли "фрази, які належать до різних схем або жанрів, стикаються одна з одною до такої міри, що приводять до відмінностей. Такі зустрічі не вписуються в загальний "всесвіт" смислу, в якому вони виникають, оскільки такий всесвіт завжди залежить від конкретної сім'ї фраз. За наявності такого роду загального смислу й коли, отже, є загальні правила для розв'язання суперечок, Ліотар говорить про "судовий процес", а не про "відмінність". Неможливо уникнути зустрічі, що веде до відмінності, тому що навіть мовчання є фразою, що реагує на іншу фразу. Так, наприклад, коли уродженець Мартініки, французької колонії, каже: "Я опротестовую факт, що я зобов'язаний бути громадянином Франції", навіть суддя, який зберігає мовчання (тому що немає буквально нічого, що можна сказати до Французького суду в таких претензіях) відповів на претензію.

Це ілюструє переконання Ліотара, що необхідно пов'язати (відповідь на будь-яку фразу з іншою фразою), хоча спосіб зв'язку не завжди доконечний. Відмінність виникає через наявність двох або більше різних жанрів для поєднання фраз. Ліотар стверджує, що фрази (а, отже відмінності) не слід розуміти у термінах очевидного значення предметів. Адресант і адресат, наприклад, абсолютно незалежні від їхніх психічних станів. Їхня роль полягає в дотриманні процесуальних норм, які регулюють спірні проблеми. Аналогічно, смисл претензій залежить від правил, які регулюють використання фрази. Може здатися, що наш аналіз відмінності повинен принаймні враховувати компетентність і сумнівність окремих суб'єктів, залучених у це. Але Ліотар стверджує, що правил достатньо, щоб визначити, що учасники суперечки компетентні та беруть участь з доброї волі. Якщо учасник намагається імітувати відповідність правилам, скажімо, фабрикуючи докази того, що здається, задовольняє стандарти доказів, то ця шарада може сама виявити проблеми на основі правил обговорення. Існування фрази і відповідні відмінності, які створюють набір правил, за якими ми можемо оцінювати учасників суперечки. Але що ж про початкове створення правил? І хто ті, хто встановлюють ці правила? Справді, для визначення відмінності потрібно кинути виклик авторитету правил.

Можна стверджувати, що ідея такої заміни є невинуватою і що справжніх відмінностей не існує. Можна було б, наприклад, стверджувати, що якщо не буде створено когнітивної основи для якоїсь претензії, то не може бути ніяких підстав для серйозного ухвалення претензій. Але, вважає Ліотар, цей аргумент бентежить референтів встановленим режимом фраз. Ніщо не свідчить, що саме ці референти реальні, як це бачимо з того, що "в багатьох випадках фраз референт зовсім не представлений як реальний" [3, с.98].

Ліотар наводить приклади, зокрема, поетичного, математичного й естетичного дискурсу. На його думку, ми не можемо уникнути проблеми авторитету наших правил. Ми не можемо розв'язувати проблему, звертаючись до скінченної, повністю привілейованої мовної системи, наприклад, дискурсу про права людини. Для будь-якого такого суду повинна бути просто інша фраза і жанр дискурсу.

Висновок. Запропонований короткий аналіз концепції Ліотара дозволяє дійти певних висновків щодо специфіки художнього світобачення доби Постмодерну. Соціокультурний феномен постмодернізму має чіткі часові межі та пов'язаний з усвідомленням тих тенденцій в культурній самосвідомості, а також тих трансформацій в соціально-економічній, політичній, технологічній і духовній сферах, які заявили про себе наприкінці 70-х років минулого століття.

Сутнісною специфікою доби Постмодерну є деструкція символічних "медіаторів", які постають "функціональними органами" особистості в її трансформаційних станах, що також "блокує" останні; однак, разом з тим, ситуація Постмодерну завдяки радикальному спустошенню та децентруванню традиційних дискурсів істотно стимулює процеси смислових пошуків і смислотворення в культурі, особливо на рівні внутрішнього самовизначення особистості.

Література

1. Гуменюк Т.К. Естетичний дискурс постмодернізму /Т.К.Гуменюк //Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – К.: ДАКККіМ, 2001. – № 1. – С. 39-47.
2. Гуменюк Т.К. Постмодернізм як транскультурний феномен. Естетичний аналіз. Автореф. докт. дис. /Т.К.Гуменюк. – К., 2002. – 34 с.
3. Лиотар Ж-Ф. Состояние постмодернизма /Ж-Ф.Лиотар. – Санкт.Петербург, Алетея, 1998.
4. Lyotard, Jean-Francois, Le differend, Paris, 1983.
5. Lyotard, Jean-Francois, Economie libidinale, Paris, 1974.

Summary

Irdinenko K. Postmodernism in the Context of J-F Lyotard's French Aesthetics. The article is devoted the analysis of postmodernism in the context of French aesthetics of J-F Lyotard. From 80th XX century postmodernism became an influential cultural flow of western civilization, engulfing practically all spheres of humanitarian knowledge. Arising up as a reflection on the new phenomena in the field of modernistic art, postmodernism gradually grew into specific philosophy of cultural consciousness, by the foundation of which became the conceptions of postructuralism. The most considerable contribution to development of theory of postmodernism presented in the scientific works of French philosopher Jean-Francois Lyotard, who became popular due to his work "Le condition postmodern". Keywords: postmodernism, French aesthetics of XX century, modern, aesthetic transformations, modern aesthetics.

УДК 008: 316.7

© Каріна Іванова
Національний фармацевтичний університет (м. Харків)

КУЛЬТУРФІЛОСОФСЬКІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ КУЛЬТУРНИХ ЗМІН

Розкриваються методологічні засади дослідження культурних змін засобами філософії. Проаналізовано концепції М.Данилевського, К.Леонтьєва, О.Шпенглера, А.Тойнбі, Л.Гумільова, спільним для яких є уявлення про культуру як самодостатній «організм», життєвий цикл якого розгортається відповідно до внутрішніх законів розвитку. Ключові слова: культура, культурні зміни, цивілізація, життєвий цикл, синергетика.

Актуальність осмислення зазначеного в назві статті феномену зумовлена тією обставиною, що культурні зміни є безпосереднім об'єктом філософії культури як філософської дисципліни, «що вивчає культуру у всій багатоманітності її історичних форм та багатогранності структурних специфікацій» [2, с.678-679]. Разом із тим, філософія культури як міждисциплінарна сфера досліджень перебуває у тісному взаємозв'язку з філософією історії, соціологією культури, етнографією, культурною антропологією, народознавством і т.ін. На відміну від конкретно-наукового вивчення культурних феноменів у межах того чи того дослідницького підходу, філософія культури осмислює сукупність загальних і методологічних проблем культури метафізичними засобами. Отже, з одного боку, розвиток філософії культури відбувається в тісному зв'язку з конкретними культурологічними дослідженнями, проте, з іншого боку, філософія культури досліджує загальні методологічні засади культурологічних досліджень. Водночас, дисципліни культурологічного циклу орієнтуються на методологічні та світоглядні настанови філософії культури як основу, своєрідний «каркас» конкретних досліджень.

Відповідно й філософія культури (культурфілософія) не може бути редукована до якогось із розроблених раніше підходів – еволюціоністського, функціонального чи